

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mw. M. Paul
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

Datum
19 september 2024
Kenmerk
TIS/U202400477
Telefoon
06 12233931
Bijlage(n)
-

Herstel decentralisatie-uitkering gemeentelijke regiefunctie aanpak laaggeletterdheid

Geachte mevrouw Paul,

Het Programma Tel mee met Taal loopt eind dit jaar af. Vanaf 2020 hebben we met u en uw voorganger en uw ambtenaren nauw samengewerkt om de ambities van dit programma waar te maken. Daarin zijn we samen een eind gekomen, maar de aanpak van basisvaardigheden blijft onverminderd aandacht en inzet vragen. Daarom vragen wij u met klem om per 2025 de decentralisatie-uitkering (DU) voor de regiefunctie van de contactgemeenten op het peil te houden van het oorspronkelijke bedrag van € 7,3 mln. In deze brief geven wij aan waarom dit zo belangrijk is voor de aanpak van de basisvaardigheden in Nederland.

Verkenning

De aanpak van basisvaardigheden, meer in het bijzonder het werken aan geletterdheid, is urgenter dan ooit. Het aantal laaggeletterden groeit helaas nog steeds ondanks alle inspanningen van de bij Tel mee met Taal betrokken partijen, waaronder gemeenten. Om die reden heeft u vorig jaar ook de 'Verkenning aanpak basisvaardigheden volwassenen' laten uitvoeren. Deze heeft inzichtelijk gemaakt hoe -gegeven de toen beschikbare middelen- de aanpak na 2024 met dezelfde ambitie voortgezet kan worden.

Voortzetting van bestaande werkwijze

Over die verkenning, en de periode vanaf 2025, zijn wij al geruime tijd in gesprek met uw departement. De inzet daarbij is het voortzetten van de regionale samenwerking in de aanpak van basisvaardigheden, gecoördineerd vanuit de zogenaamde WEB contactgemeenten. Dit is onmogelijk zonder de daarbij behorende middelen om die coördinatie ook daadwerkelijk vorm te geven. Zonder die regionale aanpak zullen ook de ambities naar beneden bijgesteld moeten worden.

Beëindiging van de DU en gedeeltelijke reparatie voor één jaar

In de loop van 2024, terwijl de verkenning nog liep, is besloten om het huidige Tel mee met Taal budget per 2025 te halveren. Van € 25 mln naar € 12,5 mln per jaar. Daardoor waren er geen middelen om de DU voor de WEB-regio's op het huidige peil te houden. Nadat gemeenten hierover alarm sloegen hebben uw ambtenaren, in overleg met ons, uit alle macht middelen bij elkaar gezocht. Inmiddels hebben de contactgemeenten vanuit uw departement per mail de garantie gekregen dat er voor het jaar 2025 minimaal € 5 mln van de benodigde € 7,3 mln beschikbaar is voor de DU. Dit blijft een korting van bijna een derde van het budget! Na 2025 verdwijnt de DU zelfs geheel uit de begroting.

Regionale infrastructuur verdwijnen

Door het ontstane financiële gat van € 2,3 mln staat de beoogde voortzetting van de regionale aanpak, net als de samenwerking, coördinatie en regiefunctie van gemeenten direct onder zeer grote druk. De regionale infrastructuur rond de aanpak van basisvaardigheden dreigen in te storten. Sterker nog, op basis van het gecommuniceerde tekort van € 2,3 mln zijn diverse contactgemeenten al begonnen met het verlagen van voorzieningen, het beëindigen van contracten en het verminderen van de formatie. De kwetsbare infrastructuur die we met elkaar hebben opgebouwd dreigt in rap tempo te verdwijnen. Eenmaal weg kost het heropbouwen van een dergelijke infrastructuur, relaties en samenwerkingen een veelvoud van het nu door u bezuinigde bedrag. Om maar niet te spreken over de gevolgen na 2025.

De kapitaalvernietiging begint dus al. De schade kan nu nog beperkt worden door een snelle toezegging van uw kant de DU te repareren tot het huidige bedrag, bij voorkeur ten minste tot en met 2028. De definitieve duur en benodigde omvang van de DU in de toekomst zou naar onze mening onderdeel moeten uitmaken van de uitwerking van de bovengenoemde 'verkenning aanpak basisvaardigheden', waar wij graag samen met u aan werken. Maar laten we niet de infrastructuur afbreken die, zoals uit die verkenning blijkt, zo cruciaal is voor de resultaten.

Als er geen toezegging komt, of wanneer deze te lang op zich laat wachten, gaan gemeenten hun organisatie en activiteiten in het kader van de WEB noodgedwongen afbouwen, ten koste van de ambities. Daardoor vervalt de aanpak van laaggeletterdheid/basisvaardigheden tot een lokale aangelegenheid voor iedere individuele gemeente. Weg opgebouwde samenhang, weg opgebouwde integraliteit, weg ambities. Dit zou ook VNG en Divosa dwingen om onze inspanningen af te schalen en voor nu te richten op ondersteuning van onze leden bij de afbouw van activiteiten.

De VNG en Divosa dringen er daarom bij u op aan om op zeer korte termijn de ongefundeerde verlaging van de Decentralisatie-uitkering basisvaardigheden ongedaan te maken en deze terug te brengen op € 7,3 mln per jaar, tot en met 2028. De nog ontbrekende € 2,3 mln. voor de DU is op de begroting van uw ministerie een marginaal bedrag, maar heeft voor gemeenten en hun laaggeletterde inwoners een enorme impact.

Kwetsbare infrastructuur. Wat gebeurt er als de DU niet snel en volledig wordt hersteld?

Divosa en de VNG hebben de WEB contactgemeenten geraadpleegd over de consequenties van de korting op de DU voor de regionale infrastructuur. De belangrijkste uitkomsten onderbouwen onze oproep:

- De effecten van een verlaagde DU zullen ingrijpend zijn. De manier waarop het ingrijpt kan per regio verschillen. Van een integrale aanpak basisvaardigheden zal in alle regio's hoe dan ook veel minder sprake zijn. De WEB verwordt waarschijnlijk primair tot een lokale activiteit. Regionaal samenhangend aanbod en samenhangende aanpak wordt van regel tot uitzondering. De uitvoeringswerkzaamheden voor de regionale samenwerking c.q. het regioplan valt stil, omdat de uitvoeringswerkzaamheden daarvoor (deels) stoppen. Tevens komt de bijdrage vanuit de regio's aan de landelijke monitor basisvaardigheden in gevaar.
- De regionale coördinatie van de inkoop en werving zal stilvallen of gaat naar een waakvlamniveau. Het bereik van inwoners neemt daardoor af, juist ook die van de moeilijk bereikbare groepen. Doorlooptijden van trajecten zullen toenemen en continuïteit van contracten met aanbieders wordt onzeker.
- Het merendeel van de regio's zal formatieplekken op korte termijn gaan beëindigen ten bate van andere minimaal benodigde voorzieningen. Het informele netwerk valt als eerste weg. Met grote gevolgen voor de inzet van ervaringsdeskundigheid, bewustwording en herkenning laaggeletterdheid, bijeenkomsten in taalhuizen. Ook de beschikbaarheid van lesmateriaal, sponsoring van activiteiten via bibliotheken, extra camouflage activiteiten, de inzet van taalexperts en innovatieactiviteiten komen onder druk te staan.
- De verbinding met andere domeinen (zoals inburgering en werk) stokt of komt in het geheel niet meer niet van de grond. Recent ontstane initiatieven tot samenwerking in een aantal arbeidsmarktregio's smoren in de kiem.

Afsluitend

Wij hopen ten eerste dat deze brief de ernst van de dreigende situatie voor gemeenten en de aanpak basisvaardigheden als geheel duidelijk maakt. Volledig herstel van de DU tot en met 2028 is voor gemeenten en de inwoners die het betreft geen luxe maar pure noodzaak. Wij willen ons graag met u, en onze partners blijven inspannen voor het welzijn van Nederlanders die een steuntje in de rug nodig hebben ten aanzien van basisvaardigheden. In het vertrouwen dat wij met elkaar invulling blijven geven aan deze gezamenlijke ambitie, rekenen wij op uw steun. Ook in financiële zin.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr. L.K. Geluk
Algemeen directeur

Divosa

drs. P.J.J. Frencken
Adjunct directeur